

Binden & Boeien voor de Wereld van Morgen

Has Hogeschool in Limburg naar 2023

has
hogeschool

Inleiding

De ontwikkeling van de Limburgse vestiging van HAS Hogeschool gaat de derde fase in. De eerste fase stond in het teken van het wortelen in Limburgse bodem. Hoewel de voortekenen goed waren, de HAS vindt zijn oorsprong in Limburg en de regionale agrifood sector was ook toen booming, was het toch spannend of het zou lukken. In de jaren 2013, 2014 en 2015 neemt het studentenaantal snel toe en wordt het opleidingsaanbod uitgebreid van twee naar vier opleidingen: Toegepaste Biologie, Bedrijfskunde en agrifoodbusiness, Food Innovation en Business management in agriculture and food

In de periode 2016-2019 ligt de focus op studentengroei. In de jaren van “De Vermeerdering” stijgt het studentaantal naar 541 op 1 september 2019. Op deze datum start ook de vijfde opleiding Healthy Living en zorgt de nieuwe afstudeerrichting Paard en Gezelschapsdieren voor een extra aanwas van studenten bij de opleiding Bedrijfskunde en agrifoodbusiness. Ook wordt in deze jaren de verbinding naar het regionale bedrijfsleven versterkt door het aangaan van 88 partnerovereenkomsten met individuele bedrijven. De Brightlands Campus Greenport Venlo ontwikkelt zich mede dankzij de samenwerking met BrightBox, Co Creation Lab, Brightlabs, Bright5, Feed Design Lab en het lectoraat ‘Bodem’, initiatieven waarin HAS Hogeschool een bescheiden tot bepalende rol speelt.

In deze tweede fase heeft de Limburgse vestiging van HAS Hogeschool een zichtbare betekenis in de economische ontwikkeling van met name Noord Limburg. In het netwerk van Limburgse kennisinstellingen, overheden en het agrifood gerelateerde bedrijfsleven speelt HAS een niet meer weg te denken rol.

De derde fase van de ontwikkeling van de Limburgse HAS vestiging valt samen met het collegeprogramma “Vernieuwend Verbinden” van de Provincie Limburg. HAS Hogeschool kan en zal een wezenlijke bijdrage leveren aan de realisatie van een deel van het collegeprogramma. Met name de in de thema’s Internationaal, Europa en grensoverschrijdend (02), Economische structuurversterking (03), Arbeidsmarkt en onderwijs (08) en Landbouw, natuur en faunabeheer (09) gestelde ambities en keuzes sluiten goed aan bij het voorgenomen programma van HAS Hogeschool in de voor ons liggende jaren. In lijn met de overwegingen zoals opgenomen in de intentieverklaring¹, wil HAS Hogeschool de ontwikkeling van de vestiging in Limburg continueren en op die manier een bijdrage leveren aan de versterking van de Limburgse Agrofood sector door het ontwikkelen van menselijk kapitaal. In de tweede plaats gaat het om het binden en boeien van jonge, hoger opgeleide mensen voor Limburg. Door het aanbieden van voor de provincie relevant hoger onderwijs wordt de kans vergroot dat jongeren behouden blijven voor de arbeidsmarkt in Limburg.

Beide doelen worden in deze notitie onderstreept.

¹ Intentieverklaring HAS Hogeschool in Venlo, 29 maart 2017² Voor het studiejaar 2019-2020 gold een numerus fixus op deze opleiding om de groei op de vestiging in Den Bosch te kunnen temperen. Wettelijk geldt op dat moment een NF voor alle vestigingen waar een hogeschool de NF opleiding aanbiedt

In Limburg willen we meer bereiken

Het starten van een tweede vestiging is in HBO-land uitzonderlijk. Collega hogescholen Aeres en Windesheim hebben deze stap gezet richting de groeikern Almere. Dat HAS Hogeschool deze stap ook heeft gezet richting Limburg is ambitieus en sluit goed aan bij de ambitie die de Provincie Limburg toont wanneer het gaat om de ontwikkeling van de agrifood sector. Regionalisering is en blijft voor de hogeschool een heldere strategische keuze. De ontwikkeling die in 2013 is ingezet wordt gecontinueerd en dient te leiden tot de aanwezigheid van een volwaardige vestiging van de hogeschool in Limburg. Uitvoering van deze strategische keuze geschiedt fasegewijs. Met deze notitie luiden we de derde en laatste fase in en willen dit mogelijk maken samen met Provincie en Regio.

Het vigerende collegeprogramma laat helder zien dat Limburg inzet op internationalisering, economische structuurversterking, ondernemerschap, versterking van de kennisinfrastructuur, circulariteit (blue economy), onderwijsinnovatie, innovatie in en verduurzaming van de landbouw. In HAS Hogeschool zal Limburg een waardevolle partner vinden bij het realiseren van deze ambities.

Kennis is voor Limburg een belangrijk speerpunt getuige de inspanningen die gepleegd worden om de vier campussen in de Kennis-As Limburg tot ontwikkeling te brengen. Een ontwikkeling die niet kan plaatsvinden zonder de medewerking en inzet van de Limburgse onderwijs- en kennisinstellingen. Het MKB, de motor onder de ontwikkeling van de economie, dient daarmee uitdrukkelijk verbonden te worden.

Het onderwijsniveau van de bevolking verschilt per provincie. In de provincie Limburg wonen relatief veel laagopgeleiden. De verschillen tussen de provincies zijn deels te verklaren door een andere leeftijdsopbouw (Bron: CBS). Hoger opgeleiden worden nog teveel verleid om carrièrekansen te zoeken buiten de provincie. Of we zien juist dat hoger opgeleiden iedere dag de provincie in en uit forenzen. Met het opstellen van zogenaamde human capital agenda's heeft de Provincie zich de afgelopen jaren ingespannen om voorbereid te zijn op de vraag naar hoger opgeleid personeel voor de talloze ontwikkelingen die met name de agrofood sector zullen versterken zoals bijvoorbeeld Brightlands Campus Greenport Venlo, Mushroom Valley, Egg Valley en De Gezondste Regio.

Het Missiegedreven Topsectorenbeleid, zoals dat begin 2019 na overleg met de provincies door het kabinet is vastgesteld, vormt ook de basis onder de kennis- en innovatieagenda van de Provincie Limburg. Datzelfde geldt voor de agenda van het recent gevormde Center of Expertise Groen waarin de vier groene hogescholen met elkaar samenwerken op het gebied van kennisontwikkeling. Binnen HAS Hogeschool vindt kennisontwikkeling plaats binnen een 15-tal lectoraten. Deze lectoraten hebben een HAS-brede taakstelling en zijn derhalve ook in Limburg zichtbaar.

Gezondheid is daarin onderkend als een belangrijk beleidsthema. Als centrale missie hiervoor geldt binnen het Topsectoren- en Innovatiebeleid: *In 2040 leven alle Nederlanders tenminste vijf jaar langer in goede gezondheid, en zijn de gezondheidsverschillen tussen de laagste en hoogste sociaal-economische groepen met 30% afgenomen*. De Limburger heeft op het gebied van gezondheid een achterstand ten opzichte van de gemiddelde Nederlander. HAS beoogt, o.a. met het aanbieden van het programma *Healthy Living* een bijdrage te leveren aan het realiseren van deze doelstelling. HAS sluit daarmee aan op de keuze voor het thema Voeding en Gezondheid, zoals die tot uiting komt in de speerpunten van de Kennis-As.

Het huidige collegeprogramma brengt ook een koppeling tot stand tussen enerzijds natuur en landschap en anderzijds ondernemerschap en economische dragers. Niet verwonderlijk gezien de

uniciteit van Limburg op het gebied van natuur in een grensoverschrijdende context. De agrifoodsector en natuur kunnen op gespannen voet met elkaar staan wanneer daar binnen de sector en het onderwijs niet gezocht wordt naar oplossingen die er zijn om beide in harmonie met elkaar te laten leven.

In Limburg willen we meer bereiken en afmaken wat in 2013 is begonnen. De in 2017 door Provincie Limburg, Gemeente Venlo en HAS Hogeschool ondertekende intentieverklaring onderschrijft het belang van de doorontwikkeling van de vestiging in Venlo. Deze notitie beschrijft wat daar voor nodig is en welke inzet van de diverse partijen wordt gevraagd.

Beroeps- en wetenschappelijk onderwijs in Limburg

Zakelijke dienstverlening, Agrifood, de Zorg, Industrie, de Bouw en Logistiek. Economische sectoren waarin Limburg het goed doet ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Met de aanwezigheid binnen de provinciale grenzen van twee universiteiten, twee brede hogescholen, één sectorspecifieke hogeschool, één sectorspecifieke en drie brede MBO-instellingen, mag Limburg zich verheugen in een compleet onderwijsaanbod waarmee goed wordt aangesloten op de behoefte van de voor de provincie belangrijke economische sectoren.

Echter, het aanbieden van bij de provincie passend onderwijs, garandeert nog niet dat studenten behouden blijven voor de provincie. Limburg, deel uitmakend van de Euregio, oefent door zijn ligging ook een sterke aantrekkingskracht uit op studenten uit het nabije buitenland. Juist deze studenten verdienen extra aandacht wanneer deze behouden willen worden voor de regio. Hoewel het opleidingsaanbod van HAS Hogeschool nog maar ten dele aansluit bij de behoefte van de buitenlandse student, wil HAS in de komende periode extra de nadruk leggen op Binden & Boeien. Door middel van 'Flexibel en Adaptief Onderwijs', een onderwijsinnovatie die HAS Hogeschool opgenomen heeft in haar strategisch plan voor de komende jaren, kan beter ingespeeld worden op de behoefte van de individuele student.

Limburg Agro voor de Wereld van Morgen

Na het coalitieakkoord in de voorgaande bestuursperiode verscheen in oktober 2017 de provinciale nota '*Limburg Agro voor de Wereld van Morgen*' waarmee vier accenten werden aangebracht in de eerder verschenen visie '*Limburgse Land- en Tuinbouw Leeft 2*':

- Versterken van samenwerking en crossovers
- Sturen op een maatschappelijk en ecologisch duurzame productie
- Bijdragen aan de klimaat- en energietransitie
- Inzet op economisch duurzame en innovatieve verdienmodellen

Bovengenoemde visie sluit aan op de door het ministerie van LNV gewenste ontwikkeling van de Nederlandse land- en tuinbouw: *Landbouw, Natuur en Voedsel, waardevol en verbonden*. In deze visie wordt voor Nederland een koppositie voorzien bij de ontwikkeling van kringlooplandbouw.

Bovengenoemde ontwikkeling is in belangrijke mate richtinggevend voor de doorontwikkeling van onderzoek en onderwijs van HAS Hogeschool. Waarbij het onderzoek, dat zich kenmerkt door het toepassingsgericht karakter en wordt uitgevoerd binnen de 15 lectoraten van de hogeschool, zich toespitst op drie thema's:

- Innovatieve, klimaatpositieve voedselproductie
- Duurzame wereldvoedselvoorziening
- Gezonde voeding en levensstijl

Deze drie thema's worden vervolgens uitgewerkt in de programma's van de lectoraten van HAS Hogeschool. Programma's die vervolgens concreet zichtbaar worden in de curricula van de opleidingen, onderzoeksprojecten in nauwe samenwerking met bedrijven in de agrifood sector, stages en afstudeerprojecten waarmee studenten voorbereid worden op hun latere werkomgeving.

Verankering van deze kennisontwikkeling binnen de Limburgse vestiging is onderdeel van haar doorontwikkeling. De inbedding in Brightlands Campus Greenport Venlo biedt daartoe extra kansen.

Binden en Boeien

Jongeren boeien voor al wat Limburg te bieden heeft, duidelijk maken dat de provincie daarmee een aantrekkelijke omgeving is om ook de volgende levensfase in door te brengen, en daarmee te binden aan de regio. Kortweg, binden en boeien.

In de afgelopen twee decennia is Nederland het sterkst vergrijsd aan de randen van het land. In Zeeuws-Vlaanderen wonen naar verhouding de meeste 65-plussers, maar de toename was het sterkst in Limburg. In de afgelopen twintig jaar zijn steeds meer 18- tot 25-jarigen vanuit perifeer gelegen regio's, zoals Limburg, naar de Randstad of naar steden daarbuiten verhuisd om er te gaan studeren of werken. Hierdoor neemt het percentage jongvolwassenen in de regio's aan de randen van Nederland af. (Bron: CBS) De Provincie zet in op het vergroten van het aanbod van hoger onderwijs binnen de provinciegrens om daarmee enerzijds te kunnen voldoen aan de regionale arbeidsmarktvraag naar hoger opgeleiden en anderzijds jongeren aantrekkelijke perspectieven te bieden binnen de provincie van herkomst. Maastricht University bestaat alweer enige decennia en verzorgt ook een aanbod van bachelor en masterprogramma's in Venlo. Daarnaast heeft de Provincie zich ingespannen om het aanbod van hoger beroepsonderwijs te vergroten, concreet leidde dit tot de vestiging van HAS Hogeschool in Venlo in 2013.

Maar het aanbod van onderwijs alleen is niet voldoende. De onderwijsinstellingen zullen, in samenwerking met het Limburgse bedrijfsleven en daarin gefaciliteerd door de lokale en provinciale overheid, moeten laten zien dat het niet alleen aantrekkelijk is om te studeren in Limburg maar dat er ook uitstekende baankansen zijn. Dat, in combinatie met een aantrekkelijk woon- en leefklimaat, zal bijdragen aan de genoemde doelstelling van 'Binden en Boeien'.

Met de ontwikkeling van Brightland Campus Greenport Venlo en daaraan gekoppeld Kiempunt Limburg, is een goede basis gelegd voor een vruchtbare samenwerking tussen partijen uit de Triple Helix. Hierdoor wordt een verdere realisatie van de provinciale Human Capital Agenda mogelijk. HAS Hogeschool wil hierin een waardevolle samenwerkingspartner zijn. De eerste editie van GROW! in mei 2019 is daar een goed voorbeeld van. Ook in de kennistrajecten van het LIOF programma 'LimburgAgrofood' spelen HAS studenten een betekenisvolle rol.

HAS Hogeschool is voornemens in de periode 2020-2023 het initiatief te nemen om, in het kader van Loopbaanoriëntatie- en begeleiding (LOB) in samenwerking met andere onderwijsinstellingen, het voortgezet onderwijs, bedrijfsleven en overheid, gerichte activiteiten te ontplooien die moeten leiden tot behoud van afgestudeerde HAS'sers voor de provincie. Activiteiten passend binnen de volgende drie lijnen:

Imagoversterking van het Hoger Agrarisch Onderwijs bij het Voortgezet Onderwijs

De verschillende opleidingen van HAS Hogeschool vallen onder het zogenaamde Hoger Agrarisch Onderwijs. In die naam zit ook direct een probleem verscholen. Jongeren van 15-17 jaar die zich oriënteren op een vervolgopleiding, associëren agrarisch onderwijs met een onaantrekkelijk baanperspectief. Dat achter deze naam boeiende opleidingen schuil gaan als Toegepaste Biologie, Food Innovation, Bedrijfskunde en agrifood business, Business management in agriculture and food en Healthy Living, die opleiden voor een maatschappelijk uiterst relevante sector, is niet top of mind bij VO-leerlingen en helaas ook bij VO-docenten. HAS wil zich in de komende periode inspannen om, in samenwerking met het VO-onderwijs, dit imago te veranderen.

Visie op onderwijs HAS Hogeschool

In de visie van HAS op onderwijs neemt de interactie met de (beroeps)praktijk een centrale en cruciale rol in. De opleidingen van de hogeschool richten zich op de arbeidsmarkt binnen de

domeinen agro, food en leefomgeving. De interactie met 'de praktijk' is in de visie van de HAS onvermijdelijk en van onmisbare waarde voor de kwaliteit van het onderwijs. Dat betekent dat vanaf de eerste week van de opleiding HAS studenten hoogfrequent in contact zijn met bedrijven in de sector, daarbij werken aan real-life innovative solutions voor vraagstukken die spelen in de sector, docenten veelal een achtergrond hebben in het agrofood gerelateerde bedrijfsleven, alumni een nauwe band onderhouden met de hogeschool en bedrijfsvertegenwoordigers zeer regelmatig betrokken (willen) worden bij het onderwijs.

Meest centraal staat uiteraard de student zelf en de ontwikkeling die hij of zij door wil maken. Onder de naam *flexibel en adaptief onderwijs* werkt HAS hogeschool deze onderwijsinnovatie de komende jaren verder uit tot een onderwijssysteem dat is voorbereid op de toekomst.

Binding met het regionale agrofood gerelateerde bedrijfsleven

Met het concept *Onderwijs in Praktijk* heeft de Limburgse vestiging van de HAS vanaf de start ervan in 2013 ingezet op een nauwe samenwerking met het regionale agrofood gerelateerde bedrijfsleven. Met 88 bedrijven is een langjarige samenwerkingsovereenkomst gesloten en met een veelvoud aan andere bedrijven vindt regelmatig uitwisseling plaats. Voor de periode 2020-2023 is HAS voornemens deze samenwerking uit te bouwen door met een groep bedrijven raamovereenkomsten te sluiten waarin afspraken worden gemaakt over stageplaatsen, afstudeerprojecten en baangarantie. Door deze raamovereenkomsten ook te gebruiken in de werving van studenten wordt aangetoond dat een keuze voor het hoger agrarisch onderwijs in Limburg ook betekent dat een aantrekkelijke toekomst na afstuderen gegarandeerd is.

Het veelvuldig in aanraking komen met ondernemers leidt er ook toe dat studenten zich een beeld vormen van wat ondernemerschap nu precies betekent en of een toekomst als ondernemer bij hun past.

Door het gericht ontwikkelen van deze activiteiten zet de hogeschool in op het versterken van de aantrekkelijkheid van Limburg als vestigingsplaats voor afgestudeerde HBO-ers.

Brightlands Campus Greenport Venlo

Brightlands Campus Greenport Venlo ontwikkelt zich, in de terminologie van Buck International Consultants, van een idee-opstart campus in 2018 tot een opstart-groei campus in 2023. Het centrale thema is Food waarbinnen de focus ligt op *Gezonde en Veilige Voeding*, *Future Farming* en *Bio-circulair* met crossovers naar logistiek en de maakindustrie.

HAS Hogeschool is een belangrijke aanjager van de toepassing van innovaties in de agrofood sector. De bijdrage van HAS Hogeschool aan de ontwikkeling van de campus manifesteert zich momenteel op verschillende manieren:

HAS is mede initiatiefnemer van Brightbox, de eerste concrete onderzoeksfaciliteit op het campusterrein die in 2014 geopend werd. Na het aflopen van de projectperiode in 2019 wordt de samenwerking met de overige twee initiatiefnemers Botany en Signify voortgezet. De faciliteit wordt ook de komende jaren ingezet bij het onderzoek van de HAS lectoraten *Nieuwe Teeltsystemen*, *Groene Gezondheid*, en *Bodem* evenals bij het onderwijs.

HAS was mede-vormgever en is een blijvende gebruiker van het Co Creation Lab, met name voor het onderwijs binnen de opleidingen Food Innovation en, vanaf september 2019, Healthy Living.

Ten behoeve van het onderzoek door het lectoraat *Bodem*, is in 2019 een mobiele klimaatkamer geplaatst in Villa Flora. De plannen voor het uitbreiden van deze onderzoeksfaciliteit tot een volwaardig laboratorium voor onderzoek naar bodem-plant interactie worden momenteel in samenwerking met de campus uitgewerkt.

Met Cultus Agro Advies en haar opvolger Compas Agro heeft HAS een samenwerkingsovereenkomst en wordt door studenten en lectoren geparticipeerd in de projecten Bright Tree en Bright Green waarbij de kas en proefvelden op het campusterrein worden ingezet.

HAS is founding father van Feed Design Lab in Wanssum. Met inmiddels meer dan 100 aangesloten binnen- en buitenlandse bedrijven heeft FDL een betekenisvolle rol voor de feed industry waar het gaat om onderzoek, testfabricage en cursussen en trainingen.

HAS vertegenwoordigt de collega kennisinstellingen Fontys en Citaverde als onderwijspartners in Mushroom Valley, het samenwerkingsplatform voor de aan de paddenstoelensector gerelateerde bedrijven in de regio. Mushroom Valley is gevestigd op het campusterrein. Plannen voor het ontwikkelen van een onderzoeksfaciliteit zijn in voorbereiding.

Met Maastricht University en diverse andere onderwijs- en bedrijfspartners wordt samengewerkt in het Topsectorproject *Waarde(n) van Groenten en Fruit* omtrent de definitie van de inhoudsstoffen en gezondheidseffecten van diverse soorten groenten en fruit.

Aan diverse communicatie activiteiten op de Brightlands Campus Greenport Venlo, zoals de opening van de Dutch Agrifood Week in oktober 2018, worden inhoudelijke bijdragen geleverd door lectoren van HAS Hogeschool.

In mei 2019 is de eerste editie van GROW. In deze samenwerking tussen de regionale kennisinstellingen HAS, Fontys, Zuyd Hogeschool, UM, Citaverde en Gilde samen met LIOF, LLTB, BCGV en de Provincie Limburg, presenteren bijna afgestudeerden zich aan het regionale agrifood gerelateerde bedrijfsleven. GROW vindt plaats in Villa Flora.

HAS Hogeschool ziet in de samenwerking van Brightlands Campus Greenport Venlo uitstekende mogelijkheden om haar ambities te realiseren.

Ontwikkelingen

Voor de ontwikkeling van de Limburgse vestiging van HAS Hogeschool is in 2013 een periode voorzien van 10 jaar. Het streven om in 2023 uitgegroeid te zijn tot een volwaardige hogeschool met circa 800 studenten is nog immer leidend voor de activiteiten van de HAS in Limburg.

Voor 800 studenten dient de instroom zich te stabiliseren op ca. 230. Het aanbod aan bachelorstudies per september 2019 bestaat uit:

- Toegepaste Biologie
- Bedrijfskunde en agrifoodbusiness
- Food Innovation
- Business management in agriculture and food (EN) – croho Bedrijfskunde en agrifoodbusiness
- Healthy Living – croho Food Innovation
- Paard en gezelschapsdieren – afstudeerrichting binnen Bedrijfskunde en agrifoodbusiness

Met het huidige aanbod is de instroom circa 170. De stijging naar 230 wordt naar verwachting gerealiseerd door:

- Verdwijnen van de numerus fixus op de opleiding Toegepaste Biologie²
- Toename van de instroom bij Healthy Living en Paard en Gezelschapsdieren. De werving voor deze programma's kon pas in januari 2019 starten
- De ontwikkeling van een nieuwe, extra opleiding. Verkend worden de mogelijkheden op de cross-over van agro en techniek

In september 2019 is het programma Healthy Living gestart met 32 studenten. Vooralsnog als variant op het bestaande programma Food Innovation, richt Healthy Living zich op het ontwikkelen van concepten die de gezondheid van mensen op een positieve manier beïnvloeden. Concepten hebben betrekking op gezonde, betaalbare en lekkere voeding maar ook op leefomgeving en levensstijl.

De regio Noord-Limburg heeft de ambitie in 2025 de gezondste regio van Europa te zijn op het gebied van wonen, werken en recreëren. Overheid, ondernemers en onderwijs hebben de krachten gebundeld om deze ambitie te bereiken en de komende jaren resulteert dit in allerlei projecten en campagnes. HAS Hogeschool sluit hier met deze nieuwe opleiding graag bij aan.

Binnen de bestaande opleiding Bedrijfskunde en agrifoodbusiness wordt vanaf september 2019 de richting Paard en Gezelschapsdieren aangeboden waar inmiddels 17 studenten zijn gestart. De economische waarde van de paardensector in Limburg is groot. Schattingen lopen uiteen van 130-150 miljoen euro. Met deze richting verwacht HAS de passie van veel jongeren voor paarden en gezelschapsdieren te kunnen vertalen naar economisch succes voor de provincie.

Het voor de agrifoodsector belangrijke thema 'hightech' of smart/future farming wil HAS ook uitgebreider opnemen in het onderwijsaanbod. Mogelijk betekent dit een gezamenlijk programma met Fontys Venlo in de vorm van een bachelorprogramma, een serie minoren of een aanbod in de vorm van cursussen voor de Leven Lang Leren markt. Vanaf 2021 dient duidelijk te zien welke vorm dit gaat aannemen.

² Voor het studiejaar 2019-2020 gold een numerus fixus op deze opleiding om de groei op de vestiging in Den Bosch te kunnen temperen. Wettelijk geldt op dat moment een NF voor alle vestigingen waar een hogeschool de NF opleiding aanbiedt

Met het Engelstalige programma Business Management in Agriculture and Food heeft HAS Hogeschool ook in Venlo een aanbod voor internationale studenten. Dit programma zal in 2019 geëvalueerd worden teneinde beter aan te sluiten bij de internationaliseringsambities van de hogeschool. De mogelijkheden om in samenwerking met de collega HO instellingen in de regio Venlo een gezamenlijke propositie te ontwikkelen gericht op de Duitse markt, zullen worden verkend. Naast het aanbod van een Engelstalig programma is er ook in de overige Nederlandstalige programma's uitgebreid aandacht voor internationalisering. Zo vormt de buitenlandse stage een verplicht onderdeel van het curriculum van alle opleidingen. Daarnaast staan er meerdaagse excursies binnen Europa op het programma. Ook zijn verschillende studenten van HAS Venlo betrokken bij projecten in Polen, Oekraïne en Azerbeidzjan.

Naast het aanbod van onderwijsprogramma's zal HAS ook de zichtbaarheid van haar toepassingsgericht onderzoek door lectoraten in Venlo verder vergroten. Sinds 2018 bestaat het lectoraat *Een Gezonde Plant op een Vitale en Duurzame Bodem*. Dit lectoraat, mede gefinancierd door de LLTB en het Waterschap Limburg, heeft als standplaats Venlo en realiseert momenteel onderzoeksfaciliteiten op de Brightlands Campus Greenport Venlo.

Met name de lectoraten *Nieuwe Teeltssystemen (BrightBox)*, *Groene Gezondheid (Waarden(n) van Groenten en Fruit / Post Harvest)*, *Voeding & Gezondheid (Healthy Living)*, *Healthy Farming (Feed Design Lab)* en *Agrofood Marketing (Consumer Behaviour)* zullen zich de komende jaren meer manifesteren in Venlo. Deze lectoraten sluiten uitstekend aan bij de centrale thema's van Brightlands Campus Greenport Venlo: Voeding & Gezondheid, Future Farming en Bio-circulaire economie

Mede dankzij dit onderzoek zullen ook de daaraan gekoppelde onderzoeksprojecten in opdracht van het regionale agrifood MKB in aantal en omvang groeien. Door een gerichte samenwerking met LIOF wordt deze valorisatie op een effectieve manier in beweging gezet. Dankzij de subsidie instrumenten van het programma *Limburg Agrofood*, wisten veel bedrijven in korte tijd op een laagdrempelige manier de weg te vinden naar HAS Hogeschool.

Deze notitie beschrijft de laatste fase van de ontwikkeling van HAS Hogeschool in Limburg tot een bedrijfseconomisch gezonde vestiging die stevig verankerd is in de Limburgse samenleving en de regionale agrifood sector. In 2023 is 'de HAS' niet meer weg te denken in Limburg. Recent heeft de hogeschool haar strategie voor de komende jaren vastgelegd en daarin de 'why' als volgt geformuleerd:

Wij verbeteren de toekomst voor onze mensen en de wereld:

Studenten en professionals verbonden aan de HAS dragen bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken; maatschappelijke vraagstukken die spelen in het domein agrofood en leefomgeving of die vanuit dit domein op te lossen zijn. Wij verbinden ons daarbij nadrukkelijk aan de Sustainable Development Goals (SDGs) van de Verenigde Naties en geloven in het vergroten van het economisch belang door het maatschappelijk en ecologische belang te dienen. Zo streven wij naar een volhoudbare balans tussen mens, natuur en economie.

Ook na 2023 staat deze ambitie nog recht overeind. Vanuit alle vestigingen van de hogeschool spannen wij ons in om deze belofte waar te maken.

Huisvesting

Groei en uitbreiding van activiteiten vragen ook om fysieke ruimte. Naast de eerder genoemde ontwikkelingen op het terrein van de campus, dient er ook aandacht te zijn voor de huisvestingsbehoefte van de hogeschool in de binnenstad van Venlo.

De locatie Spoorstraat voldoet in vele opzichten aan de behoeften van de hogeschool. Het beschikbaar aantal vierkante meters vormt echter een steeds grotere beperking voor de groei van de activiteiten.

In een apart traject met de Gemeente Venlo, woningcorporatie Woonwenz en de Provincie Limburg worden de mogelijkheden onderzocht om, door middel van nieuwbouw, aanpalend aan de zijde van de Koninginnensingel, extra vierkante meters te realiseren.

Risico's

Ten aanzien van het realiseren van 800 (voltijd) studenten dienen de navolgende risico's in acht te worden genomen.

In de demografische ontwikkeling van Limburg tot 2050 zien we een sterke afname van de bevolking in alle leeftijdsklassen tot 70 jaar, dus ook bij de voor het hoger onderwijs meest relevante klasse 15-20 jaar. Deze ontwikkeling zal van invloed zijn op de instroom in het hoger onderwijs in Limburg.

Het aanbod van hoger onderwijs in Limburg is, o.a. door de uitbreiding van Universiteit Maastricht in Venlo en de komst van HAS Hogeschool, verder vergroot. Meer aanbod van opleidingen in combinatie met de genoemde demografische ontwikkeling kan leiden tot een scherpere 'strijd om de student' tussen onderwijsinstellingen.

Het 'Hoger Agrarisch Onderwijs' ondervindt een imagoprobleem als gevolg van het beeld dat mensen zonder achtergrond in agrifood ('burgers') hebben van de agrarische sector. Dit imago kan potentiële studenten ervan weerhouden te kiezen voor een HAS opleiding.

In het hoger onderwijs kiezen studenten niet alleen voor een opleiding maar tegelijkertijd ook voor een studiestad. De stad waar je, al dan niet op kamers, een aantal jaren verblijft en vrienden zal maken, is een belangrijke factor in het studiekeuze proces. Venlo vertoeft in de onderste regionen op de ranglijsten van aantrekkelijke studentensteden.

Has Hogeschool in Limburg is een relatief kleine hogeschool. Dat gegeven oefent aantrekkingskracht uit op een specifieke groep studenten. Evengoed kan die beperkte omvang ook een reden zijn om juist niet voor HAS te kiezen.

Een aanmerkelijk deel van de instroom in het HBO bestaat uit MBO-studenten. Het MBO biedt een uitstekende startkwalificatie voor de arbeidsmarkt. In economisch gunstige tijden zoals nu is de arbeidsmarkt voor afgestudeerde MBO-ers een aantrekkelijk alternatief voor het nogmaals volgen van een vierjarige voltijdopleiding. Dit heeft invloed op de instroom van MBO-ers in het HBO.

Financieel

De ontwikkeling van een vestiging van een hogeschool vergt tijd. In samenspraak met Provincie Limburg en Regio Venlo is voor de realisatie van een volwaardige vestiging van HAS Hogeschool in Limburg een periode voorzien van tien jaar. In die periode ontwikkelt zich een op de regio afgestemd aanbod van onderwijs, onderzoek en kennistransferactiviteiten.

Regio Venlo, Provincie Limburg en HAS Hogeschool hebben zich financieel gecommitteerd aan de ontwikkeling van het Hoger Agrarisch Onderwijs in Limburg. Daar waar het reeds langer bestaande hoger onderwijsaanbod in een gemeente bekostigd wordt door enerzijds het Rijk en anderzijds door de bijdrage van studenten in de vorm van collegegeld, heeft nieuw onderwijsaanbod, zoals in dit geval in Venlo, een uitdaging. Met name als gevolg van de T-2 bekostigingssystematiek maar ook door het moeten afdekken van inefficiency verliezen (onrendabele top), dient in de ontwikkelingsperiode een exploitatietekort te worden afgedekt. HAS Hogeschool, Regio Venlo, Gemeente Venlo en Provincie Limburg hebben tot en met 2019 dit gezamenlijk gedaan. Voor de resterende periode 2020-2023 is in maart 2017 tussen de partijen Gemeente Venlo, Provincie Limburg en HAS Hogeschool afgesproken dat de intentie bestaat om de ontwikkeling van de vestiging middels een financieel arrangement te ondersteunen. Deze intentieverklaring is als bijlage aan dit document toegevoegd.

In 2018 werd Has Hogeschool geconfronteerd met een liquiditeitsratio die onder het gewenste niveau lag. Een probleem dat met name werd veroorzaakt door de snelle groei van het studentenaantal en de daarmee samenhangende bekostigingssystematiek (T-2). Inmiddels is de hogeschool ook op dit punt weer financieel gezond. Nadat in samenspraak met de Onderwijsinspectie maatregelen getroffen zijn is met het Ministerie van OCW overeengekomen dat HAS Hogeschool bij het Rijk is gaan bankieren (schatkistbankieren).

Bij het opstellen van de meerjarenbegroting voor de periode 2020-2023 is uitgegaan van de volgende cijfers:

	2020	2021	2022	2023	2024
Instroom studenten	210	220	230	240	240
Totaal studenten	573	638	697	755	789
Aantal bekostigde croho opleidingen	4	4	5	5	5
Huisvesting m2	2030	2180	2330	2500	2670

De ambitie om de vestiging in Venlo te laten groeien naar totaal 800 studenten is ongewijzigd. Op basis van de huidige instroomcijfers is de verwachting dat deze ambitie niet al in 2023 bereikt wordt maar in 2025.

Naast de cijfers in bovenstaande tabel, die een directe invloed hebben op de meerjarenbegroting zijn er nog een aantal andere kengetallen die de ontwikkeling van de Limburgse vestiging illustreren.

	2020	2021	2022	2023
Kamerbewoners ³	100	120	135	150

³ Deze prognose is gebaseerd op de aanname dat ca. 20% van de studenten 'op kamers' gaat.

Stages (binnenland)	250	265	280	290
Afstudeer-projecten ²	40	45	50	55
Partnerbedrijven	100	100	100	100

Van het aantal stages en afstudeerprojecten is de verwachting dat deze voor 75% plaatsvinden binnen het werkgebied van Has Venlo. De Partnerbedrijven vallen per definitie binnen het werkgebied van HAS Venlo.

Het merendeel van de begrotingsposten is geëxtrapoleerd op basis van de cijfers van 2013-2019. Voor Communicatie is een extra bedrag begroot ten behoeve van imagooversterkende acties.

De meerjarenbegroting die ten grondslag ligt aan dit voorstel is als bijlage toegevoegd.

Daarin is de volgende verdeling voor de dekking van het exploitatieresultaat opgenomen:

Lening Provincie Limburg: k€ 1.900

Subsidie Provincie Limburg: k€ 1.400

Eigen bijdrage HAS: k€ 2.660⁴ (2^e en 3^e tranche)

Deze verdeling is in lijn met het voorstel ter dekking van het exploitatieresultaat zoals medio 2017 is besproken met Provincie Limburg.

Tot slot

In 2012 schreef de Minister van Economische zaken, Landbouw en Innovatie aan Has Hogeschool het volgende:

“Het is belangrijk dat het onderwijsaanbod op regionaal niveau aansluit bij de behoefte aan menselijk kapitaal die nodig is voor de versterking van de concurrentiekracht van de groene sector op (inter)nationaal vlak.”

En ook:

“De totstandkoming van (...) Has Limburg (...) acht ik voor de toekomstige concurrentiepositie van de regio (...) van groot belang.”

Has Hogeschool, Provincie Limburg, Regio en Gemeente Venlo hebben deze handschoen opgepakt hetgeen geresulteerd heeft in een Limburgse vestiging met een uitstekend perspectief.

Nu staan we op het punt om ook de laatste ontwikkelingsfase in te gaan en gezamenlijk het karwei af te maken.

⁴ In de intentieverklaring van 29 maart 2017 is een maximale eigen bijdrage door HAS Hogeschool van k€ 2.600 overeengekomen voor de periode 2016-2023

Bijlagen separaat toegevoegd:

1. Intentieverklaring HAS Hogeschool in Venlo d.d. 29 maart 2017
2. Meerjarenbegroting